

УДК 331.215.564

Васюренко Л. В.

Луганський національний аграрний університет (м. Харків)

ДИНАМІКА МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ОПЛАТИ ПРАЦІ І ДОБРОБУТУ В УКРАЇНІ

Статтю присвячено критичному аналізу показників, які характеризують сучасний стан організації оплати праці в національному господарстві за досліджуваний період. Розраховано динаміку окремих чинників, а також показники оплати праці й добробуту населення країни, що дає можливість виявити проблеми, які склалися у соціально-трудовах відносинах у межах національної економіки.

Ключові слова: організація оплати праці, державне регулювання, мінімальна заробітна плата, соціальні гарантії, прожитковий мінімум, державна політика.

Постановка проблеми. Оплата праці є складною соціально-економічною категорією. Заробітна плата є ринковою формою фонду життєвих засобів працівника, що складає основну частину вартості робочої сили, яку виплачує роботодавець з отриманих доходів відповідно до умов трудового договору та внеску працівника в результати економічної діяльності підприємства.

На основі узагальнення базових показників необхідно визначити стан організації оплати праці в національному господарстві країни за досліджуваний період, урахувавши розріз видів економічної діяльності, з метою розроблення нових та удосконалення існуючих підходів щодо збереження та реалізації основних функцій заробітної плати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошук резервів зростання доходів населення у вигляді винагороди за виконану працю, питання вдосконалення засобів впливу на сферу оплати праці в Україні сьогодні активно досліджуються такими науковцями, як Д. Богиня, І. Бондар, В. Вегера, Г. Джегур, С. Матюх, А. Колот, В. Лагутін, Е. Лібанова, В. Новіков та ін. У наукових працях широко висвітлюються особливості регулювання заробітної плати, аналізуються причини та наслідки зниження ціни праці, досліджуються та обговорюються заходи щодо усунення соціальної несправедливості українського суспільства, підвищення рівня доходів громадян та виведення їх із тіні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Ураховуючи постійні трансформаційні процеси реформування економіки в Україні, особливо актуальним є процес постійного аналізу стану показників організації оплати праці, визначення та уточнення підходів задля оптимізації цих показників у соціально-трудовах відносинах за допомогою інструментарію державної політики країни.

Мета статті полягає у дослідженні макроекономічних показників організації оплати праці в Україні і виявленні нових інструментів підвищення добробуту населення країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Удосконалення організації оплати праці є актуальним, його вирішення в умовах сьогодення ускладнюється негативним впливом таких факторів, як:

- інфляція, що знецінює доходи населення;
- економічно необґрунтоване підвищення мінімальної заробітної плати з метою збільшення податкових надходжень та виведення зарплат із тіні;
- військовий конфлікт, наслідки якого зруйнували діяльність багатьох підприємств та спричинили вимушену міграцію населення;
- підвищення податкового навантаження та рівня соціальних виплат, що зумовлює відтік капіталу за кордон та переведення фонду оплати праці в тінь;

– малоефективне реформування в країні на всіх рівнях соціально-економічного розвитку, на яке виділено значну частку бюджету країни, що не підтверджено результативністю вжитих заходів;

– недовіра до влади та роботодавців, що користуються безвідповідальністю в системі формування безпеки населення та організації ринку праці;

– низький рівень кваліфікації працівників, небажання розвиватися та продовжувати навчання, що зумовлено низьким рівнем життя в країні тощо [1, с. 386].

Оплата праці є однією з найважливіших макроекономічних категорій, яка характеризує участь працівників у розподілі виробленого валового внутрішнього продукту (далі – ВВП), визначає рівень добробуту населення. Аналіз основних показників оплати праці на національному рівні дає змогу виявити найбільш загальні тенденції та проблеми в системі організації оплати праці. Вітчизняні дослідники виявили низку проблем, пов'язаних з оплатою праці на всіх рівнях економіки.

Однією з найбільш гострих проблем є така: через систему оплати праці розподіляється мала частка валового внутрішнього продукту, що зумовлює низький рівень вартості національної робочої сили (табл. 1).

Частка заробітної плати у структурі ВВП є значно нижчою і має тенденцію до зниження за досліджуваний період: у 2010 р. становила 48,0%, а в 2016 р. зменшилася до 36,6%. Негативним є те, що вона повільно зменшується, суттєве падіння почалося з 2014 року внаслідок початку збройного конфлікту в нашій країні (за період 2013–2016 років зменшилась на 11,4%). Порівняно з розвиненими країнами світу частка оплати праці у ВВП є нижчою. У зарубіжних країнах вона складає від 50 до 70% ВВП, що свідчить про значно вищу вартість робочої сили і більшу роль трудових доходів у сукупних доходах населення.

Про низький рівень вартості національної робочої сили свідчить незначна частка витрат на оплату праці та соціальні відрахування у структурі операційних витрат, у 2016 р. вони склали 8,2%, у 2013 р. – 6,1%. Порівняно з попередніми роками цей показник суттєво знизився.

Оплата праці в структурі доходів населення стабільно утримується на низькому рівні (41,0%) впродовж 2010–2016 років (за винятком 2015 року, коли вона знизилась на 1,2 в. п., однак наступного року знову дійшла до попереднього рівня). У 2013–2015 роках вона була нижчою і суттєво зросла у 2016 році. Низький рівень оплати праці у доходах населення свідчить про те, що заробітна плата хоч і є найбільш вагомим джерелом доходів, однак не забезпечує добробуту. У структурі сукупних доходів населення зростає роль соціаль-

Таблиця 1

Показники стану оплати праці на макроекономічному рівні за період 2010–2016 роки

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ВВП у розрахунку на одного зайнятого, індекс-дефлятор, %	103,7	105,2	100,1	99,7	99,9	99,2	103,5
Питома вага оплати праці найманих працівників у ВВП, %	48,0	47,0	50,2	49,9	46,3	39,1	36,6
Питома вага витрат на оплату праці та відрахування на соціальні заходи в структурі операційних витрат, %	17,8	18,3	17,9	6,6	8,5	7,9	8,2
Частка заробітної плати у доходах населення, %	40,8	41,8	41,8	40,7	40,5	39,0	42,1

Джерело: розроблено автором за даними [2]

них трансфертів та знижується роль оплати праці. Частка заробітної плати в доходах населення становила в 2010 році – 40,8%, у 2012 – 41,8%, у 2015 – 39,0%. При цьому на соціальну допомогу та інші поточні трансферти в доходах населення у 2010 році виділялось 34,8%, у 2012 – 37,4%, у 2015 – 37,7% [2].

Під час дослідження показника валового внутрішнього продукту в розрахунку на одного зайнятого (у вигляді індекс-дефлятора) визначається аналогічна тенденція розподілу досліджуваного періоду на дві частини: до 2014 року, у 2010–2013 роки тенденція стала на рівні 103,7–100,1%, різке падіння до 99,9% у 2014 році та стабілізаційне зростання до 103,5% у 2016 році.

Про низьку вартість робочої сили свідчить також середньомісячна заробітна плата та її співвідношення із соціальними стандартами, а також оплата однієї відпрацьованої години (табл. 2).

Аналізуючи динаміку середньомісячної номінальної заробітної плати у період 2010–2017 років, можна дослідити таку тенденцію: показник зростає, при цьому найбільш динамічно останнім часом, темпи щорічного приросту в 2015 році становили 20,5%, у 2016 – 23,6%, у 2017 – 37,17%. Реальна заробітна плата зростає значно повільнішими темпами у 2014–2015 роках., де її спад був майже на 20,2%, унаслідок чого різниця за приріст номінальної заробітної плати склала майже 40,7%. Проте варто вказати й на позитивну динаміку зростання реальної заробітної плати у 2016–2017 роках, що сприяє зростанню добробуту населення.

Порівняння середньомісячної заробітної плати із соціальними стандартами (прожитковим мінімумом та мінімальною заробітною платою) свідчить, що розмір заробітної плати, починаючи із 2010 року, перевищує прожитковий мінімум; це перевищення зростає (у 2010 – у 2,6 разів, у 2013 – у 2,9, у 2017 – у 4,4), що свідчить про посилення відтворювальної функції заробітної плати. Проте слід зазначити, що сучасний прожитковий мінімум в Україні є заниженим, фахівці вважа-

ють, що реальна вартість прожиткового мінімуму в першому кварталі 2017 року була 1600 грн., що у 1,5 разів вище затвердженого його розміру [4, с. 9]. У європейських країнах установлено інше співвідношення між прожитковим мінімумом та мінімальною заробітною платою порівняно з Україною: мінімальна заробітна плата у 2–3 рази перевищує прожитковий мінімум [5, с. 86].

Важливим показником ціни робочої сили є погодинна оплата праці. Її рівень за 2010–2017 роки зріс у 3 рази. Однак порівняння погодинних витрат на оплату праці в Україні та країнах Європейського Союзу свідчить про те, що Україна суттєво поступається за показником ціни робочої сили. Погодинна оплата праці в країнах ЄС у 2010 складала 19,21 євро, у 2012 – 20,32, у 2014 – 21,14, у 2015 – 21,18 [6].

У високорозвинених країнах Європейського Союзу вона була значно більшою. У 2005 році в Бельгії середні витрати на оплату години праці склали 30,73 євро, у Франції – 29,29. В умовах відкритої економіки низька вартість національної робочої сили зумовлює еміграцію вітчизняних працівників у ті країни, де вища заробітна плата. На це неодноразово вказували провідні українські вчені, зокрема Е. Лібанова [7, с. 25].

Низька вартість робочої сили свідчить, що в Україні оплата праці не пов'язана з концепцією людського капіталу. Згідно з цією концепцією заробітна плата є основною формою доходу на людський капітал, під яким розуміються продуктивні здібності людини, сформовані внаслідок освіти і професійної підготовки, підтримки здоров'я, розвитку мотивації і мобільності. Нагромадження людського капіталу вимагає відповідного зростання заробітної плати. При цьому заробітна плата має бути такою, щоб забезпечити розширене відтворення людського капіталу та мотивацію до його розвитку [8, с. 16]. Дослідження зарубіжних учених свідчать, що в розвинених країнах забезпечується тісний взаємозв'язок між рівнем професійної освіти та рівнем заробітної плати. Зрос-

Таблиця 2

Показники стану оплати праці щодо соціальних гарантій за період 2010–2017 років

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Середньомісячна заробітна плата, грн.	2 273,9	2 678,1	3 092,0	3 333,8	3 627,4	4 444,6	5 571,8	7 104,0
у % до прожиткового мінімуму	261,7	284,6	288,2	290,6	297,8	364,9	404,3	444,0
у % до мінімальної заробітної плати	261,7	284,6	288,2	290,6	297,8	364,9	404,3	222,0
Середньомісячна заробітна плата за відпрацьовану годину, грн.	16,9	18,5	20,2	21,6	22,6	29,2	38,8	50,9
Індекс номінальної заробітної плати, %	117,6	117,7	114,9	107,9	106,0	120,5	123,6	137,1
Індекс реальної заробітної плати, %	110,2	108,7	114,4	108,2	93,5	79,8	109,0	119,1
Мінімальна заробітна плата, грн.	869,0	941,0	1 073,0	1 147,0	1 218,0	1 218,0	1 378,0	3 200,0
Прожитковий мінімум для працездатних осіб, грн.	869,0	941,0	1 073,0	1 147,0	1 218,0	1 218,0	1 378,0	1 600,0

Джерело: розроблено автором за даними [2; 3]

тання заробітної плати відповідно до підвищення кваліфікації стало економічним підґрунтям теорії людського капіталу і знайшло відображення в найбільш поширених підручниках з економічної теорії. Залежність оплати праці від освітньо-кваліфікаційного рівня (тобто від сформованого людського капіталу) посилюється. Л. Гаращенко зазначає, що система оплати праці в європейських країнах спрямована на фактичну кваліфікацію. Працівники одержують фіксовану оплату праці за кваліфікацію, а не за кількість годин, відпрацьованих на робочому місці. Заробітна плата залежить не від дорученої йому роботи, а від тих навичок, яких він набув, та від рівня майстерності. Вищий рівень кваліфікації працівника зумовлює вищий рівень його заробітної плати [9, с. 5].

Ще одна проблема в організації оплати праці в Україні, яка вже частково розглянута в попередньому пункті, виявляється в надмірній диференціації оплати праці за видами економічної діяльності (далі – ВЕД) (табл. 3). Найвища заробітна плата є у сфері інформації та телекомунікацій; професійній, науковій та технічній діяльності; фінансовій та страховій діяльності (1,9–2,1 разів до середнього рівня), у промислових галузях та сфері державного управління. Низька заробітна плата стабільно тримається у сільському господарстві, охороні здоров'я, освіті, діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування.

Якщо у сфері фінансової діяльності у 2014 році заробітна плата у 3,4 рази перевищувала прожитковий мінімум працездатної особи, то в сільському господарстві складала всього 96,5% від нього, у 2015 році ці співвідношення були 4,9 і 1,4 рази відповідно, у 2016 році ця різниця зростає у 5,6 і 1,6 разів відповідно. Максимальний коефіцієнт диференціації оплати праці за КВЕД у

2014 році становив 3,12 рази, у 2015 – 3,10 рази, у 2016 – дещо знизився до 3,0 рази, однак порівняно з 2010 роком він знизився суттєво (був 5,5), що свідчить про поступове вирівнювання ціни робочої сили за сферами економічної діяльності. За період 2013–2016 років за видами економічної діяльності середньомісячна заробітна плата зростає у 1,67 разів, від 3 333,8 гривень у 2013 році до 5 571,8 гривень у 2016.

Досліджуючи показники обсягів заробітної плати, доречно їх аналізувати в контексті заборгованості, що зумовлена кризою платежів в Україні (рис. 1).

Із рис. 1 видно, що обсяги заборгованості за заробітною платою (в розрізі видів економічної діяльності, де А-Сільське, лісове та рибне господарство, Б-Промисловість, В-Будівництво, Г-Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, Д-Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, Е-Тимчасове розміщення й організація харчування, Ж-Інформація та телекомунікації, З-Фінансова та страхова діяльність, І-Операції з нерухомим майном, К-Професійна, наукова та технічна діяльність, Л-Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, М-Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування, Н-Освіта, О-Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, П-Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, Р-Надання інших видів послуг) в Україні суттєво коливаються щомісяця в межах від 2,2 млн. грн. до 1 320 млн. грн. у 2016 році, що стримує підвищення продуктивності праці та знижує мотивацію персоналу. Зауважимо, що найнижчий показник зафіксовано саме наприкінці 2016 року, що пояснюється циклічністю економічних процесів, специфікою видів економічної діяльності, наприклад, закриттям контрактів наприкінці року.

Таблиця 3

Дослідження динамічних змін середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності

КВЕД	2013		2014		2015		2016	
	грн.	% до середнього по КВЕД	грн.	% до середнього по КВЕД	грн.	% до середнього по КВЕД	грн.	% до середнього по КВЕД
Сільське, лісове та рибне господарство	2 344,0	70,3	2 556,0	70,5	3 309,0	74,5	4 195,0	75,3
Промисловість	3 774,0	113,2	3 988,0	109,9	4 789,0	107,7	5 902,0	105,9
Будівництво	2 727,0	81,8	2 860,0	78,8	3 551,0	79,9	4 731,0	84,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	3 049,0	91,5	3 439,0	94,8	4 692,0	105,6	5 808,0	104,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3 582,0	107,4	3 768,0	103,9	4 653,0	104,7	5 810,0	104,3
Тимчасове розміщення й організація харчування	2 195,0	65,8	2 261,0	62,3	2 786,0	62,7	3 505,0	62,9
Інформація та телекомунікації	4 659,0	139,8	5 176,0	142,7	7 111,0	160,0	9 530,0	171,0
Фінансова та страхова діяльність	6 326,0	189,8	7 020,0	193,5	8 603,0	193,6	10 227	183,6
Операції з нерухомим майном	2 786,0	83,6	3 090,0	85,2	3 659,0	82,3	4 804,0	86,2
Професійна, наукова та технічна діяльність	4 505,0	135,1	5 290,0	145,8	6 736,0	151,6	8 060,0	144,7
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	2 546,0	76,4	2 601,0	71,7	3 114,0	70,1	3 995,0	71,7
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	3 719,0	111,6	3 817,0	105,2	4 381,0	98,6	5 953,0	106,8
Освіта	2 696,0	80,9	2 745,0	75,7	3 132,0	70,5	3 769,0	67,6
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2 351,0	70,5	2 441,0	67,3	2 829,0	63,7	3 400,0	61,0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	3 343,0	100,3	3 626,0	100,0	4 134,0	93,0	4 844,0	86,9
Надання інших видів послуг	2 738,0	82,1	3 361,0	92,7	3 634,0	81,8	4 615,0	82,8
У середньому за КВЕД	3 333,8	100,0	3 627,4	100,0	4 444,6	100,0	5 571,8	100,0

Джерело: розроблено автором за даними [2]

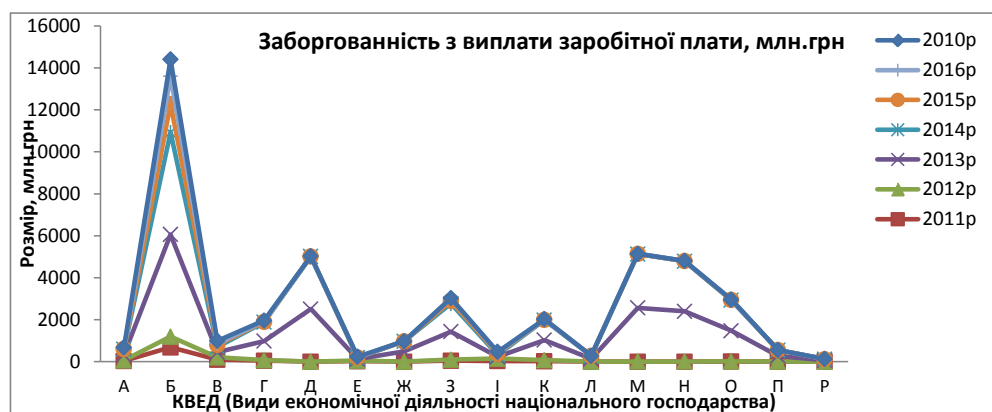

Рис. 1. Динаміка заборгованості з виплати заробітної плати за видами економічної діяльності за період 2010–2016 років

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Існує значна частка заборгованості, а саме: 63% у 2016 році зафіксована за економічно активними підприємствами, 35% – за підприємствами-банкрутами, лише 2% – за економічно неактивними підприємствами. Якщо не буде вжито відповідних заходів, то зазначені показники економічно активних підприємств поступово перейдуть до категорії збанкрутих. Навіть якщо погасити заборгованість остаточно, то інфляція вже знецінила значну частину капіталу.

Найнижчу заборгованість із заробітної плати мають такі галузі національного господарства, як мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність та діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (на рівні 2 млн. грн. на 1 січня наступного року за звітним). Найвищі значення боргів перед найманими працівниками за працю мають такі сфери економіки, як промисловість; будівництво; сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство (на рівні до 1 320 млн. грн. на 1 січня наступного року за звітним).

Аналіз основних тенденцій в організації і ринку оплати праці дає змогу зробити висновок, що в Україні на сучасному етапі не реалізується

повною мірою жодна функція заробітної плати, що зумовлено низьким її рівнем, слабкою залежністю від результатів праці, неефективною системою організації оплати праці.

Висновки. Здійснений макроекономічний аналіз стану оплати праці в Україні, на підставі чого узагальнено основні характерні закономірності розвитку досліджуваних показників, які визначалися інфляцією, економічно необґрунтованим підвищенням мінімальної заробітної плати, військовим конфліктом, підвищенням податкового навантаження та рівня соціальних виплат, мало-ефективним реформуванням у країні на всіх рівнях соціально-економічного розвитку, недовірою до влади та роботодавців, низьким рівнем кваліфікації працівників та небажанням розвиватися й продовжувати навчання.

Важливим завданням держави є регулювання соціально-трудових відносин на різних рівнях господарювання і створення умов для конструктивного соціального партнерства у сфері оплати праці, забезпечення соціального захисту населення, запобігання масовим трудовим конфліктам та задля більш ефективного розв'язання проблем оплати праці в національній економіці і підвищення темпів економічного зростання України.

Список використаних джерел:

1. Павловська Н. Реформування оплати праці як засіб удосконалення управління трудовими ресурсами. Проблеми формування ринкової економіки: міжвід. наук. зб. [Спец. вип. Управління людськими ресурсами. Проблеми теорії та практики]. Київ: КНЕУ, 2001. С. 385–388.
2. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua/.
3. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/>.
4. Ковальчук Т., Черняк В. Бідність працюючого населення: шляхи подолання. Голос України. 2007. 20 лют. (№ 31). С. 8–12.
5. Кісілова Т. Європейські критерії та українські реалії. Соціальний захист. 2006. № 7. С. 48–49.
6. Статистичні дані Євростата. URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/>.
7. Либанова Э. Ценностные ориентации и социальные реалии украинского общества. Экономика Украины. 2008. № 10. С. 120–136.
8. Антонюк В. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку: Моногр.; НАН України. Ін-т економіки пром-сті. Донецьк, 2007. 348 с.
9. Гаращенко Л. Запорука гідного життя. Міжнародні та європейські стандарти у сфері оплати праці. Праця і зарплата. 2007. № 33. С. 4–5.

Васюренко Л. В.

Луганский национальный аграрный университет (г. Харьков)

ДИНАМИКА МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ОПЛАТЫ ТРУДА И БЛАГОСОСТОЯНИЯ В УКРАИНЕ

Резюме

Статья посвящена критическому анализу показателей, характеризующих существующее состояние организации оплаты труда в национальном хозяйстве за исследуемый период. Рассчитана динамика тенденции отдельных факторов и показатели благосостояния населения страны. Выделены проблемы в социально-трудовых отношениях национальной экономики.

Ключевые слова: организация оплаты труда, государственное регулирование, минимальная заработная плата, социальные гарантии, прожиточный минимум, государственная политика.

Vasurenko L. V.

Luhansk National Agrarian University (Kharkov)

DYNAMICS OF MACROECONOMIC INDICATORS OF PAYMENT AND WELFARE IN UKRAINE

Summary

The article is devoted to a critical analysis of indicators characterizing the current state of the organization of labor remuneration in the national economy for the period under study. The dynamics of individual factors and welfare indicators of the country's population are calculated. Problems in the social and labor relations of the national economy are singled out.

Key words: organization of remuneration of labor, state regulation, minimum wage, social protection, living wage, state policy.

УДК 338.48

Іванов А. М.

Одеський національний економічний університет

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Досліджено сучасні аспекти державного фінансування туристичної сфери України. Виявлено існуючі проблеми фінансування. Запропоновано шляхи фінансового підтримки з боку держави щодо ефективного функціонування туристичної сфери України.

Ключові слова: інституціональне забезпечення, туризм, сфера туризму, державна політика, державне фінансування.

Постановка проблеми. Сьогодні інституціональний механізм фінансування туристичної сфери на державному рівні має дуже велике значення, оскільки туризм (як сфера народного господарства України) займає одне з провідних місць за темпами росту, зайнятістю населення, важливістю з точки зору оновлення виробничих сил країни.

Аналіз сучасного фінансування в туристичній сфері України доводить, що в цій галузі народного господарства існує ціла низка проблем, які потребують своєчасного вирішення з урахуванням новітніх досліджень, досвіду та практики застосування української й зарубіжної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні складники державної політики розвитку туризму на національному, регіональному й місцевому рівнях висвітлено в працях таких учених, як Д. Басюк, В. Герасименко, О. Дурович, І. Зорін, Н. Кабушкін, Т. Каверина, В. Квартальнов, О. Любіцева, М. Мальська, І. Писаревський, М. Покоłodна, Т. Ткаченко, В. Цибух. Механізми державної політики у сфері туризму розглянуті у наукових працях таких вітчизняних учених: С. Харічкова, О. Топчієва, Я. Олійника, В. Горлачука, В. Вьюна, О. Бейдика та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні туристична сфера фінансується за остаточним принципом, оскільки багато державотворців вважають, що туризм є похідною, додатковою сферою економіки України, не розуміючи її переваги, світові тенденції росту. Саме тому вважаємо за доцільне розглянути сучасні механізми державного фінансування туристичної сфери України, а також запропонувати ефективні економічні механізми фінансування цієї галузі господарства країни.

Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування та розроблення рекомендацій щодо вдосконалення механізмів фінансування туристичної сфери України в умовах розвитку інституціонального середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансування туристичної сфери в Україні включає такі джерела: доходи державного бюджету, державні гранти, державні замовлення під спеціальні туристичні проекти, надходження від міжнародних фінансових установ, програми допомоги економічному розвитку від міжнародних організацій та фінансових інститутів, а також приватні фінансові надходження. Але головним джере-